

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072-Фінанси, банківська справа та страхування
за освітньою програмою «**Міжнародний банківський бізнес**»
на тему:
ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ В
УКРАЇНІ»

Виконавець:

Студент ФФБС 43 групи

Бондаренко Віталій Віталійович

Науковий керівник:

Д.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Жердецька Лілія Вікторівна

Одеса 2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Банківська система – важливий компонент функціонування фінансової складової державності. Вона забезпечує стабільність валютного курсу, мобільності грошей та інших аспектів. У період повномасштабного вторгнення українська банківська система зазнала суттєвих обмежень та регуляції задля збереження економічної стабільності держави. Іноземні інвестиції в банківський сектор зазнали сильного впливу. Водночас забезпечення стійкості банківської системи у військовий період та валютних надходжень є запорукою успіху та стабільності української гривні в майбутньому.

Банки в сучасних умовах соціально-економічного розвитку України є найголовнішими суб'єктами, що здійснюють акумуляцію та перерозподіл фінансових ресурсів. Процес формування ресурсної бази, підвищення рівня капіталізації банків активно відбувається за залучення іноземного капіталу у банківський сектор, адже активізуються різні інвестиційні проекти, посилюються можливості банків щодо акумулювання заощаджень. Проте зростання іноземних інвестицій у банківській сфері має низку негативних факторів саме для вітчизняних банків, оскільки знижується їх конкурентоспроможність, втрачається суверенітет у грошово-кредитній політиці України. Отже, необхідно мати певний механізм регулювання ефективності залучення іноземних інвестицій в банківський сектор та забезпечити відповідність усім стандартам ЄС. Зазначене вище доводить актуальність та своєчасність дослідження у межах теми бакалаврської кваліфікаційної роботи.

Проблеми ефективності залучення іноземних інвестицій в банківський сектор досліджуються у фундаментальних працях зарубіжних вчених-економістів, таких як Дж. Кларк, З. Кшижкевич, Г. Марковіца, П. Маршалек, Д. Сінкі, Б. Уільямс, У. Шарпа, М. Юрек, В. Яворські. Серед вітчизняних вчених-економістів і практиків можна виділити таких дослідників, як С. Адаменко, С. Аржевітін, О. Бутенко, Н. Версаль, О. Гаврилюк, В. Геєць, В. Гриньов, О. Дзюблюк, О. Костюк, Ю. Ліневич.

Розгляд цієї теми є досить актуальним, оскільки нині спостерігається активна інтеграція іноземного капіталу фінансових установ до банківської системи України та з'являються нові фактори, що обумовлюють такий рух капіталу та які необхідно безперервно оцінювати за для того, щоб вкладені іноземні інвестиції відповідали інтересам розвитку національної фінансової системи, спричиняли розширення ресурсної бази національного банківського сектору.

Метою роботи є поглиблення теоретичних та методичних засад оцінювання діяльності банків з іноземним капіталом в Україні.

Реалізація мети дослідження передбачає постановку та вирішення таких завдань:

- визначити сутність та види прямих іноземних інвестицій;
- охарактеризувати теорії прямих іноземних інвестицій;

- узагальнити процеси регулювання іноземного капіталу в банківській системі;
- визначити тенденції розвитку присутності іноземного капіталу в банківській системі України;
- надати загальну оцінку діяльності банків іноземних банківських груп;
- провести аналіз діяльності банків з іноземним капіталом;
- оцінити світовий досвід функціонування іноземного капіталу в банківському секторі;
- визначити вплив банки з іноземним капіталом на діяльність банківської системи України.

Об'єктом дослідження є діяльність банків з іноземним капіталом в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні і методичні підходи до оцінки діяльності банків в умовах залучення іноземних інвестицій.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові й спеціальні методи дослідження, а саме: аналізу й синтезу – з метою дослідження особливостей діяльності банків з іноземним капіталом; систематизації та класифікації – для виділення методів оцінки діяльності банків; порівняння – для здійснення порівняльного аналізу показників оцінки діяльності банків з іноземним капіталом; узагальнення результатів – при формуванні висновків.

Інформаційною базою дослідження є офіційні статистичні дані Національного банку України, законодавчі акти, постанови Національного Банку, напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених з проблем оцінки діяльності банків, що містяться у монографіях, спеціальній науковій літературі, матеріалах наукових і науково-практичних конференцій та семінарів, мережі Інтернет.

Публікації. Бондаренко В. В. Оцінювання діяльності банків з іноземним капіталом в Україні. Збірник тез доповідей VIII Студентської науково-практичної конференції факультету фінансів та банківської справи «СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ» 8-9 квітня 2024 року, м. Одеса

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ» визначено сутність та види прямих іноземних інвестицій; охарактеризовано теорії прямих іноземних інвестицій; узагальнено процеси регулювання іноземного капіталу в банківській системі.

У першому розділі були розглянуті зародження та розвиток необанків. Визначено зміст прямих іноземних інвестицій. Прямі іноземні інвестиції – це іноземні інвестиції, які встановлюють тривалий інтерес до підприємства або ефективний (активний) управлінський контроль над іншим підприємством-

нерезидентом. У звітності ПІІ визнаються як чистий приплив інвестицій, здійснених для придбання тривалої управлінської частки (10% або більше голосуючих акцій) у фірмі, яка веде бізнес в будь-якій іншій економіці, ніж батьківщина інвестора.

ПІІ класифікують за напрямом (від материнської до дочірньої компанії та від дочірньої до материнської компанії); за фінансовими інструментами (акціонерний капітал, реінвестований прибуток та інший капітал).

Відповідно до класифікації МВФ: центральний банк, банки, генеральний уряд, інший резидентний сектор.

ОЕСР пропонує таку класифікацію за секторами: сільське господарство, мисливство, лісове господарство та рибальство, добування корисних копалин, виробництво, електрика, газ та вода, будівництво, оптово-роздрібна торгівля та ресторанне господарство і готелі; транспорт, склад і зв'язок; фінансування, державні та господарські послуги; громадські, соціальні та особисті послуги.

Аргументовано теоретичне підґрунтя здійснення ПІІ. З макроекономічної точки зору – це теорія ринку капіталу; підхід до теорій прямих іноземних інвестицій, заснований на локації та інституційна теорія ПІІ. З мікроекономічної точки зору це еkleктична парадигма та теорія переваг фірми.

Визначені основні проблеми регулювання ПІІ. По-перше, це проблема внутрішнього інвестиційного законодавства, яке має вирішувати конфлікт між своїм завданням (розширити контроль над іноземними інвестиціями) та метою (залучити іноземні інвестиції та створити для них сприятливий режим). По-друге, це неспроможність національного інвестиційного права держави повністю врегулювати правові відносини та інтереси сторін інвестиційного процесу шляхом застосування лише внутрішнього законодавства.

У другому розділі «ОЦІНЮВАННЯ ПРИСУТНОСТІ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ» визначено тенденції розвитку присутності іноземного капіталу в банківській системі України; надано загальну оцінку діяльності банків іноземних банківських груп; проведено аналіз діяльності банків з іноземним капіталом.

За результатами проведеного аналізу встановлено, що частка фінансового сектору серед ПІІ перевищувала 10% до 2016 року включно. Частка ПІІ у фінансовий сектор в 2022-2023 рр. залишається приблизно на однаковому рівні (7,6%).

Визначено, що загальна кількість банків в Україні суттєво скоротилася протягом досліджуваного періоду. Основними причинами такого скорочення стало передусім реформування банківського сектора, що розпочалося з 2014 року. В основу реформування було покладено усунення неплатоспроможних та кептивних банків. Водночас, якщо проаналізувати, кількість банків з іноземним капіталом, видно, що реформування переважно стосувалося українських банків. Передусім це можна пояснити більш життєздатними моделями банків з іноземним капіталом. Скорочення кількості банків з

іноземним капіталом та банків з іноземним капіталом відбулося передусім за рахунок банків з російським походженням капіталу. Подальше функціонування цих банків було неможливим з питань фінансової безпеки держави.

За результатами аналізу ринкової частки аргументовано, що банки іноземних банківських груп займають середні позиції на банківському ринку. Ця група середня за кількістю банків, також має середні показники ринкової частки. За показниками достатності банки іноземних банківських груп та банки з українським приватним капіталом є більш стійкими порівняно з державними банками.

Результати аналізу діяльності банків іноземних банківських груп дозволили дійти висновку, що основним ризиком в діяльності банків іноземних банківських груп є кредитний, а також ризик рентабельності. Ризик рентабельності виникає, не зважаючи на переважно високі показники прибутковості, з огляду на необхідність отримання достатнього прибутку для покриття кредитного ризику

У третьому розділі «ОБҐРУНТУВАННЯ ВПЛИВУ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ НА НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНКІВСЬКИЙ СЕКТОР» оцінено світовий досвід функціонування іноземного капіталу в банківському секторі; визначено вплив банки з іноземним капіталом на діяльність банківської системи України.

За результатами вивчення досліджень, які вивчають вплив іноземного капіталу на розвиток національних економік встановлено основні напрями такого впливу. Розвиток ПІІ, відкритість торгівлі, державне споживання та інфляція мають статистично значущий зв'язок із фінансовим розвитком. Приплив ПІІ зменшує розмір проблемних кредитів під час економічної кризи. ПІІ надають цінні можливості для розвитку банківського сектору країни.

Статистично значущого впливу кількості банків з іноземним капіталом в Україні на показники банківського сектору не виявлено. Однак як свідчить статистика, провідні банки з іноземним капіталом представлені в Україні такими розвинутими європейськими країнами як Австрія, Франція, Британія, Польща, Німеччина, Туреччина тощо. Наслідки присутності істотної частки банків з іноземним капіталом на вітчизняному ринку є досить неоднозначними: з одного боку вони сприяють фінансовому розвитку країни, а з іншого – приховують певні загрози. Результати дослідження дають змогу констатувати, що банки іноземних банківських груп генерують близько третини сукупного обсягу активів, власного капіталу, зобов'язань та чистого прибутку банківської системи, дотримуючись при цьому так званої стратегії «збирання вершків», яка полягає у переважному кредитуванні юридичних осіб, зокрема великих компаній. Окрім того, високі показники рентабельності іноземних банків та дотримання ними встановлених Нацбанком економічних нормативів впродовж досліджуваного періоду свідчить про те, що дані установи відіграли значну роль у збереженні стійкості банківської системи України під час кризи 2014 року..

ВИСНОВКИ

В ході дослідження було виявлено основні характеристики роботи За результатами проведеного дослідження зроблено низку висновків та узагальнень.

1. Базуючись на вивченні існуючих підходів визначено сутність та види прямих іноземних інвестицій. Прямі іноземні інвестиції – це іноземні інвестиції, які встановлюють тривалий інтерес до підприємства або ефективний (активний) управлінський контроль над іншим підприємством-нерезидентом. ПІІ класифікують за напрямом (від материнської до дочірньої компанії та від дочірньої до материнської компанії); за фінансовими інструментами (акціонерний капітал, реінвестований прибуток та інший капітал) та за секторами інвестування.

2. Аргументовано теоретичне підґрунтя здійснення ПІІ. З макроекономічної точки зору – це теорія ринку капіталу; підхід до теорій прямих іноземних інвестицій, заснований на локації та інституційна теорія ПІІ. З мікроекономічної точки зору це еkleктична парадигма та теорія переваг фірми.

3. З результатами узагальнення процесів регулювання іноземного капіталу в банківській системі визначені основні проблеми регулювання ПІІ. По-перше, це проблема внутрішнього інвестиційного законодавства, яке має вирішувати конфлікт між своїм завданням (розширити контроль над іноземними інвестиціями) та метою (залучити іноземні інвестиції та створити для них сприятливий режим). По-друге, це неспроможність національного інвестиційного права держави повністю врегулювати правові відносини та інтереси сторін інвестиційного процесу шляхом застосування лише внутрішнього законодавства.

4. За результатами проведеного аналізу визначено тенденції розвитку присутності іноземного капіталу в банківській системі України. Встановлено, що значне скорочення ПІІ в 2015 році у зв'язку з агресією РФ; відновлення позитивного потоку ПІІ в 2016-2019 рр.; падіння через коронакризу; відновлення в 2021 році; скорочення ПІІ через повномасштабне вторгнення з позитивною тенденцією в 2023 році. Також варто додати, що фінансовий сектор отримав значну підтримку в 2015 році, на відміну від інших секторів; підтримка в 2022 році фінансового сектора материнськими компаніями також була більшою порівняно з середніми значеннями. Впродовж 2013-2022 рр. частка операцій round tripping у банківському секторі економіки України була нижчою порівняно з іншими секторами. В 2023 році для банків частка round tripping склала 100%, однак необхідно врахувати відносно невеликі обсяги надходжень – 1 млрд. дол. США.

5. У роботі надано загальну оцінку діяльності банків іноземних банківських груп. Визначено, що банки іноземних банківських груп займають середні позиції на банківському ринку. Ця група середня за кількістю банків, також має середні показники ринкової частки. За

показниками достатності банки іноземних банківських груп та банки з українським приватним капіталом є більш стійкими порівняно з державними банками. За показником ризикованості активів банки з іноземним капіталом також знаходяться на середньому рівні порівняно з іншими групами. Однак підвищений рівень ризику державних банків пов'язаний з результатами ПАТ «Приватбанк», а причина відносно високої ризикованості активів також ймовірно пов'язана з результатами окремого банку, що потребує додаткового аналізу.

6. За результатами проведення аналізу діяльності банків з іноземним капіталом зроблено низку висновків. Визначено, що всі банки (крім банку «Форвард», який було ліквідовано) дотримуються нормативів ліквідності. Діяльність банків здебільшого характеризується надлишковою ліквідністю. Станом на початок 2024 року мінімальні значенні показників ліквідності по вибірці перевищують принаймні на 46% мінімально встановлені значення. Основним ризиком в діяльності банків іноземних банківських груп є кредитний, а також ризик рентабельності. Ризик рентабельності виникає, не зважаючи на переважно високі показники прибутковості, з огляду на необхідність отримання достатнього прибутку для покриття кредитного ризику.

7. У результаті оцінки світового досвіду функціонування іноземного капіталу в банківському секторі визначено такі напрями впливу:

- розвиток ПІІ, відкритість торгівлі, державне споживання та інфляція мають статистично значущий зв'язок із фінансовим розвитком;
- приплив ПІІ зменшує розмір проблемних кредитів під час економічної кризи;
- ПІІ надають цінні можливості для розвитку банківського сектору країни.

8. Статистично значущого впливу кількості банків з іноземним капіталом в Україні на показники банківського сектору не виявлено. Однак як свідчить статистика, провідні банки з іноземним капіталом представлені в Україні такими розвинутими європейськими країнами як Австрія, Франція, Британія, Польща, Німеччина, Туреччина тощо. Наслідки присутності істотної частки банків з іноземним капіталом на вітчизняному ринку є досить неоднозначними: з одного боку вони сприяють фінансовому розвитку країни, а з іншого – приховують певні загрози. Результати дослідження дають змогу констатувати, що банки іноземних банківських груп генерують близько третини сукупного обсягу активів, власного капіталу, зобов'язань та чистого прибутку банківської системи, дотримуючись при цьому так званої стратегії «збирання вершків», яка полягає у переважному кредитуванні юридичних осіб, зокрема великих компаній. Окрім того, високі показники рентабельності іноземних банків та дотримання ними встановлених Нацбанком економічних нормативів впродовж досліджуваного періоду свідчить про те, що дані установи відіграли значну роль у збереженні стійкості банківської системи України під час кризи 2014 року.

АНОТАЦІЯ

Бондаренко В.В. «Функціонування банків з іноземним капіталом в Україні»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «072-Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес». Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

У роботі визначено сутність та види прямих іноземних інвестицій. Охарактеризовано теорії прямих іноземних інвестицій. Узагальнено процеси регулювання іноземного капіталу в банківській системі.

Визначені тенденції розвитку присутності іноземного капіталу в банківській системі України. Надано загальну оцінку діяльності банків іноземних банківських груп. Проведено аналіз діяльності банків з іноземним капіталом.

Надано оцінки світового досвіду функціонування іноземного капіталу в банківському секторі. Визначено вплив банки з іноземним капіталом на діяльність банківської системи України.

Ключові слова: банк, прямі іноземні інвестиції, прибутковість, банки з іноземним капіталом, іноземні банківські групи

ANNOTATION

Bondarenko V.V. "Functioning of banks with foreign capital in Ukraine"

Qualification work for a bachelor's degree
in the specialty "072-Finance, Banking and Insurance"
under the educational program "International Banking".
Odesa National Economic University. - Odesa, 2024.

The work defines the essence and types of direct foreign investments. The theory of foreign direct investment is characterized. Processes of regulation of foreign capital in the banking system are summarized.

The trends in the development of the presence of foreign capital in the banking system of Ukraine are determined. A general assessment of the activities of banks of foreign banking groups is given. An analysis of the activities of banks with foreign capital was carried out.

Estimates of the world experience of the functioning of foreign capital in the banking sector are given. The influence of a bank with foreign capital on the activity of the banking system of Ukraine is determined.

Key words: bank, foreign direct investment, profitability, banks with foreign capital, foreign banking groups